

РОЗДІЛ V

Міжнародне наукове співробітництво

УДК 340.12:347.965(477.83/.86+438)(091)"1921/1939"

М. Яцишин, P. Lis Markiewicz

Українська адвокатура Східної Галичини у системі права Речі Посполитої (1921-1939рр.)

У статті здійснено аналіз функціонування української адвокатури Східної Галичини у складі Республіки Польщі у міжвоєнний період (1921-1939). Охарактеризовано тогочасне законодавство, яке суттєво вплинуло на роботу українських адвокатів, їхні завдання у зв'язку з політичною обстановкою та переслідуваннями українців. Детально представлено участь адвокатів-українців у судових процесах по обвинуваченню у вчиненні політичних злочинів. Висвітлено виникнення та розвиток Союзу Українських Адвокатів, внесок організації у захист українства у Польщі, розвиток української юридичної думки та термінології. З'ясовано вплив першого юридичного україномовного часопису «Життя і право».

Ключові слова: адвокатура, Східна Галичина, Республіка Польща, професійне самоврядування, кримінальний злочин, політичний процес, переслідування українців

Постановка наукової проблеми та її значення. Діяльність української адвокатури охоплює різні періоди в історії України на територіях, які не завжди мали українську державність. Внесок адвокатів-українців, що діяли у Східній Галичині (у складі Австро-Угорщини та РП) з'ясовано епізодично. Це може впливати з того, що юридична думка, термінологія та засади юридичної науки та практики того часу суттєво не вплинули на стан правознавства та законодавства часів УРСР та незалежної України. Однак, варто відзначити участь адвокатів-українців як у розвитку сучасної адвокатури, так і у визвольному русі українців.

Аналіз досліджень проблеми. Проблема комплексного висвітлення внеску адвокатів-українців у розвиток української та польської адвокатури потребує системного та глибокого вивчення. Сьогодні ми можемо використовувати наукові роботи, дисертації, які частково порушують це питання. З іншого боку констатуємо, що в польській науковій літературі є багато досліджень польської адвокатури, зокрема львівської. Це зумовлено тією обставиною, що Львів у міжвоєнний період був осередком польської юридичної думки. На особливу увагу заслуговують видання польської Верховної Адвокатської Ради.

Мета й завдання статті. Мета цієї статті проаналізувати діяльність українських адвокатів Східної Галичини через призму тодішньої політичної ситуації, зокрема їхню участь у судових кримінальних провадженнях проти українських націоналістів, розвиток Союзу Українських Адвокатів та роль україномовного юридичного часопису «Життя і право».

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У ХІХ ст. на західноукраїнських землях функціонувала австрійська система влади й управління, а населення було під дією австрійського права. Адвокатура у Галичині була заснована ще у 1781 р. і проводила свою діяльність під загальним наглядом міністра юстиції Австрійської імперії. У Львові функціонувала Президія адвокатської палати, яка обиралась адвокатами для координації їхньої діяльності. Таким чином, на території Східної Галичини склалась стійка практика адвокатської діяльності.

Вбивство ерцгерцога Франца Фердинанда стало символічною датою початку Першої світової війни, яка тривала 4 роки. У 1918 році Польща відновила свою державу, але й надалі тривали польсько-українські протистояння. Внаслідок польсько-радянської війни та дій Антанти радянська Росія та радянська Україна змушені були у 1921 році погодитися на встановлення кордону, за яким

Східна Галичина і Західна Волинь залишалися в межах відновленої Польщі. Паризька сесія Ради Ліги Націй підтвердила тимчасовий характер польської військової присутності у Східній Галичині. 14 березня 1923 р. Рада представників держав Антанти визнала Східну Галичину частиною Польської держави [1]. Таким чином, остаточно сформувався східний кордон Республіки Польща і Східна Галичина потрапила до її складу.

У новій польській державі виникла необхідність формування центральних державних органів, які координували би розбудову державного апарату на всій території польської держави. Основним їх завданням було проведення виборів до Законодавчого сейму (*Sejmu ustawodawczego*).

Вибори до Сейму відбулися 1919 р. на тих територіях, де була встановлена польська державна влада [2]. Остаточно склад Сейму сформувався лише 1922 р.. Сейм затвердив тимчасові принципи функціонування держави, що отримали назву «Малої Конституції» (1919 р.).

Відроджена польська держава дістала у спадщину п'ять різних правових систем: австрійську, німецьку, французьку, російську, угорську. Вони суттєво різнилися між собою, як в рамках юридичних інститутів та конструкцій, так і за ступенем регулювання суспільних та господарсько-економічних відносин. Західноукраїнські землі були розташовані на території колишньої Російської імперії (Західна Волинь) та Австро-Угорщини (Східна Галичина).

Ініційована ще в 1917 році робота над проектами Конституції для Польщі закінчилася її схваленням у 1921 р. й отримала назву Березневої Конституції. Окремі положення Конституції стосувалися національного питання в державі. У ній вказувалося, що Польща мала гарантувати повну охорону життя, майна і свобод усіх громадян незалежно від походження, національності, мови, раси або релігії. У Конституцію також була включена гарантія для всіх меншин, відповідно до якої вони зможуть вільно та у повному обсязі розвивати свої національні особливості шляхом автономних об'єднань меншин за публічно-правовим характером. У подальших статтях містилися також гарантії прав, свобод і сумління, а також право утворення представниками меншин власних шкіл і виховних закладів. Статті 109-116 Конституції гарантували кожній етнічній групі збереження власної самоідентифікації, плекання своєї мови і національних особливостей, право створення свого шкільництва, а також політичних, громадських, культурних і релігійних товариств.

Березнева Конституція 1921 р. пішла далі, ніж це було закладено в трактаті («Малий Версальський трактат» від 28 червня 1919 р. щодо охорони національних меншин) щодо меншин і допускала всіх громадян до публічної влади, а також передбачала створення автономних об'єднань публічно-правового характеру і окремого територіального самоуправління [3]. Однак, слід визнати, що не лише конституційне право, а й практика влади і політична культура керівного табору визначали становище і статус української суспільності. Проте ці питання трактувалися по-різному [4].

Як вже зазначалося, Березнева Конституція Другої Речі Посполитої закріпила, що кожен громадянин має право на збереження своєї національності, розвиток своєї мови та національних особливостей, тобто традицій. З метою виконання конституційних норм були схвалені закони. Вони мали забезпечити меншинам вільний розвиток національних рис через автономні спілки в рамках загального самоврядування з правом контролю з боку держави. На практиці реалізація цих норм була частковою [1].

Закони «Про підстави загального воєводського самоврядування і зокрема воєводств Львівського, Тернопільського і Станіславівського», «Про державну мову і мову урядування державних та самоврядних адміністративних влад», «Про мову урядування судів, урядів пр.рорських і нотаріатів» закріплювали статус польської мови як єдиної державної та не вимагали від польських службовців, суддів, пр.рорів, поліціантів обов'язку знання мов національних меншин, що робило право українців на вільне використання української мови фікцією. Сторони процесу, свідки могли висловлюватися українською мовою, але часто судді, присяжні та інші учасники провадження не розуміли їх. Українець міг внести апеляцію на українській мові, але далі провадження проводилось польською мовою.

Як зазначалося, гарантія забезпечення українцям Східної Галичини у складі Польщі вільного використання української мови в усіх сферах суспільного життя, що впливало з Березневої Конституції, була реалізована лише частково з огляду на недосконале центральне законодавство та судову практику, а також реалії функціонування державних установ та органів місцевого самоврядування.

Польська адвокатура міжвоєнного періоду була організована на основі трьох правових систем: російської, німецької та австрійської. На території польських та західноукраїнських земель, що перебували до 1918 р. у складі Австро-Угорщини, вона була інша, ніж на території колишньої

російської та німецької окупаційних зон. З організаційної та правової точки зору польську адвокатуру було уніфіковано лише 1932 р. після вступу в силу закону про устрій адвокатури.

Важливим моментом був той факт, що адвокатура Республіки Польща була досить різноманітна за національним складом. Більшу частину адвокатів становили представники юдаїзму, в деяких палатах їхня частка складала 50%. У цій групі більшість євреїв вважала себе поляками. У свою чергу, на південно-східних землях Польщі перебувало кількост українських адвокатів. У цій професії працювали також німці та білоруси. Державною мовою була польська мова [5].

Двадцять років міжвоєнного часу адвокати II Речі Посполитої (незалежно від своєї національності) намагалися зберегти незалежність адвокатури як професійного самоврядування. Вони були змушені боротися, особливо в тридцятих роках, з дедалі сильнішим прагненням влади обмежувати право цієї професійної групи на самоврядну адвокатуру.

Історія розвитку устрою адвокатури та її професійного самоврядування у Східній Галичині тісно пов'язані з політичними змінами, що відбувалися в Австро-Угорщині. Проста форма організації адвокатури була введена в Австро-Угорській імперії 1849 р.. 6 липня 1868 р. був прийнятий новий закон про адвокатуру. Австро-угорська адвокатська ординація залишилася в силі аж до 1932 р., коли набрав чинності єдиний для всієї території Республіки Польща закон про адвокатуру.

Особливість застосування трьох правових систем торкалась і законодавства про адвокатуру. Після закінчення війни у тодішніх Краківському, Львівському, Тернопільському, Станіславському польських воєводствах чинним залишилася австрійська ординація, тому що вона забезпечувала всі необхідні інтереси професійного самоврядування адвокатів. Вона була двічі модифікована – 1925 та 1929 рр. – та діяла до 1932 р. майже без змін аж до її скасування.

Після прийняття декрету тимчасового статуту адвокатури 1918 р. розпочалися роботи над проектом єдиного закону про адвокатуру для всієї території Польщі [5]. На початку 1928 р. після закінчення робіт серед членів Кодифікаційної комісії проект було надруковано та розповсюджено серед адвокатського середовища. Одночасно у міністерстві було створено окремий проект відомства, ні з ким не консультований, та відправлено до Сейму. Міністерський проект викликав бурхливу реакцію суспільства. Невдоволеність адвокатського середовища спонукував уряд переглянути законопроект та внести до нього частину пропонованих змін. Новий закон набрав чинності 1 листопада 1932 р.. Закон діяв на всій території Республіки Польща. Відповідно до закону, адвокати могли виступати в усіх судах Польщі, засади вступу до адвокатури були єдиними. Функціонування адвокатури ґрунтувалося на основі професійного самоврядування. Польща була поділена на області (округи).

Аналіз закону від 1932 р. дозволяє нам стверджувати, що він був далеко не досконалим. Вже 4 травня 1938 р. було прийнято й оприлюднено новий закон, який передбачав збільшення нагляду міністра юстиції над адвокатським самоврядуванням. Даним законом вводились суттєві зміни до дисциплінарного судочинства. Досі воно залишалось повністю в межах адвокатури, а після прийняття нового закону було додано третю інстанцію і остаточно дисциплінарні справи розглядав не суд, що містив у своєму складі виключно адвокатів, а спеціально створена палата у Верховному Суді. Закон також впроваджував ревізійні комісії до обласних палат і до ВРА [5].

Закон про устрій адвокатури від 4 травня 1938 р. був останнім законом, що стосувався адвокатури у довоєнній Польщі, та останнім польським законом на західноукраїнських землях (далі – ЗУЗ) у складі Республіки Польща.

Переломним моментом для розвитку устрою адвокатської корпорації, як самоврядної професійної організації стало схвалення австро-угорської ординації 1868 р.. Новий устрій адвокатури ґрунтувався на двох основних принципах: корпорація мала функціонувати як справжня самоврядна професійна організація, наділена багатьма повноваженнями. Самоврядування повинно було мати істотну автономію, що мала забезпечувати її вільний розвиток та самоконтроль [6].

Запровадження передбачених ординацією першооснов, необхідних для вільного існування кожної сучасної професійної корпорації, призвело на ЗУЗ та у Малій Польщі до бурного розвитку адвокатури, яка після здобуття Польщею незалежності представляла собою досконало організоване та активно діюче фахове самоврядування. Повноваження галицьких та малопольських адвокатів були найширші у країні. Австрійське законодавство надавало їм можливість виступати від імені клієнтів у всіх судах та установах, у всіх видах судових та позасудових справ (публічних та приватних).

Здобуття Польщею незалежності принесло, з одного боку, свободу, а з іншого – нові правила, які з часом дедалі сильніше впливали на галицьке та малопольське самоврядування адвокатури.

Устрій адвокатського самоврядування у Східній Галичині та Малополющі ґрунтувався на адвокатській територіальній (окружній) палаті, яку утворювали всі адвокати, що проживали на її території та були включені до переліку чинних адвокатів.

У структурі галицького та малопольського адвокатського самоврядування відсутнім був один центральний орган (на зразок варшавської ВРА для цієї частини Польщі, на території якої був чинним декрет про тимчасовий статут адвокатури від 1918 р.), тому система оскарження рішень спиралася на судочинство.

Період 1918-1939 рр. характеризується об'єднанням українських адвокатів Галичини в єдину організацію під назвою Союз Українських Адвокатів. Більшість адвокатів охоче бралися за судові справи, у яких притягувались до відповідальності українці за політичні злочини.

Політичні злочини виникали з причини «тривалого національного приниження, а також природного інстинкту самозбереження» [7]. Загально визнаною у світі є думка, що кожен поневолений народ має право вести національно-визвольну боротьбу за свою незалежність, за створення своєї національної держави.

Судові політичні процеси у Східній Галичині розпочалися в грудні 1918 р. і закінчилися 14-15 вересня 1939 р. Особливо багато їх було у 1929-1934 рр. Таких процесів на території західноукраїнських землях відбулося: в 1929 р. – 31; 1930 р. – 27; 1931 р. – 42; 1932 р. – 58; 1933 р. – 79. В цих процесах притягалося до кримінальної відповідальності обвинувачених: в 1929 р. – 200; 1930 р. – 122; 1931 р. – 296; 1932 р. – 351; 1933 р. – 363 [9].

Українські адвокати Львова, які мали значно більший практичний досвід у веденні захисту в політичних судових процесах, ділилися досвідом з адвокатами з провінції, підтримували своїх колег.

Суспільно-політична та історична характеристика політичних злочинів, як структурний елемент промов українських адвокатів, займав у них важливе місце. Адже користуючись правом на свободу слова та правом адвокатського імунітету, українські адвокати говорили про польсько-українські взаємини, про історичне поневолення поляками українців, про репресії польського апарату насильства, зрештою, викривали істинні причини скоєння політичних злочинів.

Згідно з результатами перепису населення, що був проведений Польщею 1921 та 1931 рр., частка громадян Польщі української національності складала 14 %, проте у Східній Галичині українці домінували у національному складі. Їхня кількість складала мінімально 50% (Львівщина), а подекуди перевищувала 70 % (Тернопільщина, нинішня Івано-Франківщина).

Загальний національний склад Східної Галичини у складі Польщі лише частково відзеркалювався на такому ж складі в адвокатурі. Протягом двадцятиріччя частина адвокатів-українців у загальній кількості адвокатів змінювалася та складала у середньому від 16 % до 25 % [5, 6]. Найменше їх було у Львові, а найбільше в інших воєводських та повітових містах Східної Галичини (Тернопіль, тодішній Станіславів).

Національний склад галицької та малопольської адвокатури був різноманітним не лише через наявність в ній поляків та українців. Найбільше в корпорації було євреїв. У львівській, перемишльській та самбірській палатах частка поляків, що були чинними адвокатами, складала лише 20 % і у цей час адвокатів цієї національності надходило до самоврядування дедалі менше. Певна частина адвокатів були українцями, а решту становили євреї [6]. Такий різноманітний за національністю склад адвокатури інколи викликав конфлікти. Проте дії галицького та малопольського самоврядування були спрямовані на згладжування національних суперечностей та рівноправне ставлення до всіх адвокатів, незалежно від їхньої національності. Прикладом саме таких кроків була ухвала конференції адвокатів Львівської окружної палати від 1927 р., яка змінила регламент відділу палати і створила третю посаду заступника голови відділу (віце-президента) для адвоката «руської» національності.

Надання австро-угорською владою широкої автономії адвокатам Галичини та Малополющі призвело до розквіту адвокатської діяльності в усіх напрямках. Адвокати, попри існування офіційного (створеного на основі публічних правовідносин) самоврядування, об'єднувалися в асоціації приватного права.

Львів був найактивнішим осередком правової думки та адвокатури у відродженій Польщі. У Львові була найчисленніша палата адвокатів та стажистів. До складу Кодифікаційної комісії входили видатні юристи Львівського університету. Значення Львова для розвитку польської та української адвокатури на польських та українських землях у складі Росії, Німеччини та Австро-Угорщини впливало саме з автономії, яка була надана монархією своїм підданам. Провідна роль Львова для розбудови адвокатури міжвоєнної Польщі була власне обумовлена тими чинниками. Тобто, є

очевидним факт, що найважливіше об'єднання приватного права для адвокатів-поляків виникло саме у Львові.

З точки зору історії розвитку адвокатури України слід відзначити українські об'єднання приватного права, до яких були включені адвокати української національності. Серед них треба згадати такі громадські організації: Український Горожанський Комітет, Колегію Оборонців та Союз Українських Адвокатів.

У 1921 р. польська влада заборонила діяльність УГК, тому українські адвокати 17 січня 1923 р. внесли до воєводського управління заяву на затвердження проекту про створення Союзу Українських Адвокатів (далі – СУА).

Український часопис «Життя і Право» з приводу створення СУА писав, що той мав «боронити прав, інтересів і гідності адвокатського стану, виховувати українського адвоката на лицаря, який як рідний син свого народу у організованому Союзі Українських Адвокатів... носить у своїй душі живий прапор українського громадянина, якого не вільно понижувати ні на якому місці ... Український адвокат мусить бути діяльним українським громадянином! Це є не писане право, а вроджене живе право його душі, без котрого нема українського адвоката ...». Станом на 1939 рік членами СУА було 366 із 413 українських адвокатів.

СУА був новим ступенем національного гуртування української адвокатури з метою «оборони українських національних прав» (ст. 2 статуту СУА). Як слушно відзначав один із польських адвокатів, українські адвокати відіграли визначну роль в обороні національних прав, були творцями «українізму», «його вогнищем і оборонцем».

Саме СУА сприяв появі нових організаційно-правових форм діяльності українських адвокатів у політичних судових процесах. Українська адвокатура із судової трибуни несла правду для цілого світу про українську національно-визвольну боротьбу, про скрутне становище українського народу.

Історію створення і розвитку професійної організації українських адвокатів в Галичині можна поділити на два періоди: період 1848-1923 рр. і період 1923-1940 рр. [8].

У першому періоді відбувалося поступове становлення українських адвокатів як професіоналів, патріотів та захисників прав української нації.

Наприкінці XIX століття відбулося масове відкриття адвокатських бюро адвокатами-українцями. Переломним роком в становленні української адвокатури був 1890 р., коли майже одночасно відкривають адвокатські канцелярії: Кость Левицький, Степан Федак – у Львові, Теофіл Окуневський в Городенці, Андрій Чайковський в Бережанах, Л. Рожанковський в Золочеві. У 1891р. адвокатські канцелярії відкрили: Євген Олесницький в Стрию, Л. Озаркевич в Городку, Іван Лошнів в Тернополі, Теофіл Кормош в Перемишлі, Л. Гумецький в Золочеві, Іван Должицький в Бродах, Корнило Чайковський в Самборі, Василь Дідошак в Калуші, Северин Данилович, Лев Павенцький, Володимир Дудикевич, Антін Горбачевський, Андрій Кос, Михайло Дорундяк, Євген Петрушевич, Станіслав Чикалюк, Андронік Могильницький, Кирило Черлюкевич, Микола Шухевич, Микола Лагодинський, Кирило Трільовський, Володимир Шафранський. В 1896 р. Олександр Кулачковський відкрив канцелярію в Відні. В цей період адвокати Кость Левицький, Антон Горбачевський, Євген Олесницький видають перший професійний часопис українською мовою «Часопись Правнича». До речі, журнал, в якому публікується дана стаття, взяв на себе сміливість заявити про продовження традицій, які були закладені в першому професійному часописі українською мовою.

В другому періоді (1923-1940 рр.) відбувається власне організаційне оформлення діяльності українських адвокатів та створення професійної організації – «Союзу Українських Адвокатів у Львові» та видання професійного українського юридичного часопису «Життя і Право».

Після того, як Галичина знову була повернута Польщі, порушення прав українського населення з боку польської влади було настільки масовим, що сил Колегії Українських Оборонців було замало, що стало однією з причин створення і діяльності Союзу Українських Адвокатів.

Засновниками організації виступили адвокати: Степан Федак, Макс Левицький, Володимир Охримович, Михайло Волошин, Євген Давидяк, Маріян Глушкевич, Ізидор Голубович, Ярослав Олесницький, Лев Ганкевич, Альфред Говикович, Степан Шухевич, Мирослав Янкевич, Юліан Лещій, Іван Голубовський, Іван Бандель, Євген Гвоздецький, Іван Волошин, Іван Кміцикевич, Микола Шухевич.

Організаційна діяльність СУА здійснювалася на підставі Статуту та поширювалася на всю територію тогочасної Галичини з головним центром у Львові. Також було створено відділення по тогочасних провінціях. У 1928 році 13 таких відділень було відкрито у таких містах, як Перемишль, Самбір, Дрогобич, Стрий, Сянік, Тернопіль, Чортків, Бережани, Золочів, Коломия, Станіславів, Львів-місто, Львів-повіт, Волинь, Підляшшя, Полісся, Холмщина.

Союз Українських Адвокатів (СУА) у всі роки свого існування стояв на захисті прав та інтересів українського населення Галичини. Українські адвокати були захисниками у багатьох політичних судових процесах. Велика роль адвокатури полягала й в захисті статусу української мови, як офіційної мови викладання в університеті та вживання української мови в судах, нотаріаті та в державних органах влади, а також розвитку української юридичної термінології.

Вагомим внеском СУА в історію українського правознавства та, зокрема, української юридичної періодики є видання юридичного україномовного часопису «Життя і Право». Боротьба за рівні права української мови були регулярною темою статей на сторінках часопису «Життя і Право», які з позиції аналізу польського мовного законодавства доводили протиправність дій офіційної влади щодо витіснення та заборони української мови з державних, судових та інших органів [8].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Підводячи підсумки діяльності СУА, ми можемо зробити наступні висновки: по-перше, в історії української адвокатури це була перша громадська корпоративна організація українських адвокатів; по-друге, СУА був видавцем першого часопису українських адвокатів – «Життя і право»; по-третє, історія СУА є частиною історії української адвокатури, яка потребує ґрунтовного вивчення, по-четверте, СУА є частиною історії адвокатури Польщі, оскільки СУА діяв на території цієї держави та вніс суттєвий вклад в розвиток власне польської адвокатури. По-п'яте, вивчення досвіду адвокатури позитивно впливає на формування корпоративної культури адвокатів України та Польщі.

Джерела та література

1. Турчак О. Правове регулювання етнонаціонального становища та суспільної діяльності українців у Польщі (1918 – 1939 рр.) / О. Турчак. – Львів, 2015. – С. 41.
2. Bardach J., Leśnodorski B., Pietrzak M. Historia państwa i prawa polskiego / J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak. – Warszawa, 1985. – S. 419.
3. Zieleniewski L. Zagadnienia mniejszości narodowych w Konstytucji Rzeczypospolitej / L. Zieleniewski. – Warszawa, 1935.
4. Potocki R. Polityka państwa polskiego wobec zagadnienia ukraińskiego w latach 1930-1939 / R. Potocki. – Lublin: IEŚW, 2003. – S. 56.
5. Redzik A., Kotliński T. J. Historia Adwokatury / A. Redzik, T. J. Kotliński. – Warszawa: Naczelna Rada Adwokacka, 2014. – S. 152.
6. Kotliński T. J. Samorząd adwokacki w Drugiej Rzeczypospolitej / T. J. Kotliński – Warszawa: Naczelna Rada Adwokacka, 2014. – S. 152.
7. Hrycak J. Historia Ukrainy (1772-1999) / J. Hrycak. – Lublin, 2000. – S. 195.
8. Петрів М. Історія української адвокатури в Польщі: Союз Українських Адвокатів у Львові в 1923–1940 рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.petriv.com.ua/ua>.
9. Гловацький І. Ю. Українські адвокати Східної Галичини як захисники у кримінальних справах по обвинуваченню у вчиненні політичних злочинів (1918-1939 рр.): дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук; 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / І. Ю. Гловацький; Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів, 2005.

Яцишин М., Лис Маркевич П. Украинская адвокатура Восточной Галичины в системе права Речи Посполитой (1921-1939гг.). В статье проведен анализ функционирования украинской адвокатуры Восточной Галичины в составе Республики Польша в межвоенный период (1921-1939). Анализируется законодательство, которое существенно повлияло на работу украинских адвокатов, их задачи в связи с политической обстановкой и преследованиями украинцев. Подробно представлено участие адвокатов-украинцев в судебных процессах по обвинению в совершении политических преступлений. Освещено возникновение и развитие Союза Украинских Адвокатов, вклад организации в защиту украинства в Польше, развитие украинской юридической мысли и терминологии. Обсуждено роль первого юридического украиноязычного журнала «Жизнь и право».

Ключевые слова: адвокатура, Восточная Галичина, Республика Польша, профессиональное самоуправление, уголовное преступление, политический процесс, преследование украинцев.

Yatsyshyn M., Lis Markiewicz P. Ukrainian Bar of Eastern Galicia in the Legal System of the Republic of Poland (1921-1939). The article analyses the functioning of the Ukrainian Bar of Eastern Galicia in the Republic of Poland in the interwar period (1921-1939). It characterizes the legislation, which significantly affected the work of Ukrainian lawyers, their job due to the political situation and the persecution of Ukrainians. There is the detailed presentation of the participation of lawyers – Ukrainians in

litigation on charges of committing political crimes. It deals with the origin and development of the Ukrainian Union of Lawyers, the contribution to the protection of the Ukrainians in Poland, the development of Ukrainian legal thought and terminology, and it discusses the role of the first jurist magazine in Ukrainian language under the title «Life and Law».

Key words: Bar, Eastern Galicia, Poland, professional government, crime, political process, prosecution of Ukrainians.

УДК 336.71(438)

R. Sura

Polish Banking System after the World War II (Part II)

The banking model in Poland and regulations on this matter have been subject to profound changes after World War II and aimed at «ideologisation» of these areas. In fact, all the positive trends initiated before 1939 have been reversed to the negative side. Process of renaming and nationalizing of banks started, while keeping their total subordination to the state and party apparatus. Partly new institutions such as the Narodowy Bank Polski were created or pre-war institution as the Bank Gospodarstwa Krajowego was reactivated. The Narodowy Bank Polski was exempt from all state and local taxes. All the evidence issued by the bank was free from stamp duties, banking books and other writings, included in the accounting and extracts thereof certified by the bank, had probative value of public documents. On the other hand, what is especially important documents stating the obligations of the bank statement, that based on this claim is enforceable and legally mature for execution, had the power to writs of execution. Executors' clause to these titles was given by the appropriate town court according to the provisions of the Code of Civil Procedure.

Key words: Polish banking system; Polish banks; banking law.

General description. After World War II inhibited the development of the banking system, which contributed to stabilizing the period of the Second Republic the banking law. After World War II followed major changes in the Polish banking system for nationalized banks and most banks were given other names.

Simultaneously, the new institutions as Cash Department or The Polish National Bank were being created, which additionally referred to tradition of a pre-war Polish Bank. Also broadcast the banks more and more privileges, especially enforcement, which, in retrospect, be regarded as unjustified as in all judicial proceeding banks always had an edge over the others participants of business transactions. It was not until 25 years after the introduction of democracy in Poland and the social market economy in the judgement of Constitutional Tribunal on 14 April 2015 (signatures of acts P 45/12) the rules of banking executive has been deemed legally incorrect with polish constitute.

Period 1958-1968. In the early years of the period in question important for the banking system have two laws. The first one – The Law of 2 December 1958 on the National Polish Bank, the second one is Act of 13 April 1960 banking law novelised by the act of 25 February 1964 on the amendment of the Law on banking.

The Polish National Bank same as entire banking apparatus was subject to Minister of Finance. The new law was a specific attempt to connect the bank's independence with the central role of Minister of Finance in the range of monetary and credit policy. It allowed the organizational independence of The Polish National Bank and the freedom of his actions in the selection of ways and methods of performing tasks. The affects of Minister of Finance on the activities of The Polish National Bank is manifested in two ways: through guidelines for the political activities of banks and through determining the details of the individual fields of its activities. The first form of rights was limited to setting guidelines for monetary and credit policy and reconciliation of cash and credit plans. Whereas the detailed powers of the Minister of Finance included: establishing at the request of the President of The Polish National Bank patterns, lengths and the nominal value of the currency, issuing orders on their withdrawal; consider and submit to the Cabinet for approval of